

VUI BUỒN CÙNG ĐIỆN LỰC

Bài của Xoài Rạp

Lời nói đầu: Anh Thuần hay gọi tôi là "Người vượt biên nhĩ thứ" – hay hai lần. Năm nay thời gian qua quá nhanh, đã trên 10 năm, mà tuổi cũng đã lớn, tiếng mình hay gọi là 6, 7 bố, bèn cầm viết, hay đánh trên bàn phím máy computer mấy dòng sau đây kể chuyện mong mua vui cho anh chị THDL giải khuây trong các ngày rảnh rỗi.

Khi đề đốc Charner xong chiến dịch Bắc kinh mang 80 tàu chiến tiến vào sông Sài gòn năm 1861 chiếm đồn Kỳ hòa, Nguyễn Tri Phương phải rút về Bình thuận. Triều đình Huế ký hòa ước Nhâm tuất 1862 với Phó đề đốc Bonard giao 3 tỉnh miền đông Nam kỳ, ông không ngờ là vài thập niên sau, dọc theo kinh Tàu hủ người Pháp xây tại đây một nhà máy điện mà gần một thế kỷ sau người viết (*tạm gọi là Xoài Rạp hay Gành Rầy một địa danh rất quen thuộc của Cochinchine hay Nam kỳ, nơi các chiến thuyền của Pháp cũng như Nguyễn Huệ mỗi lần vào Nam phải căng buồm theo gió chướng đánh ông Chướng – tên riêng của vua Gia Long lúc trốn vào Gia định*) được tuyển vào làm với lương tập sự.

Sau hai tuần ở nhà máy Chợ quán, Xoài Rạp được chuyển lên nhà máy nhiệt điện Thủ đức, lúc đó vào năm cuối của thập niên 60, chương trình 2x66 của xếp LTC đang trong thời kỳ sửa soạn khởi công. Trong thời gian chờ đợi, khoảng 30 anh em trong chương trình được đi học tập huấn luyện ở Quang Trung về căn bản quân sự và tốt nghiệp binh nhì (*Private E*) và sau đó thay vì học tiếp ở Thủ đức thì trở lại nhiệm sở công tác. Xoài Rạp may mắn hay có nghiệp nặng, lúc còn học ở Trung tâm Kỹ thuật được một học bổng sang Mỹ học, nên sau đó đã sang Mỹ và học xong chương trình về Động nhiệt (*Thermal science*) và có giảng bài tại trường Công nghệ. Lúc đó người Hoa kỳ có chương trình thay đổi đưa CDV thành công ty cổ phần, đưa vào Việt nam thị trường chứng khoán với ông De Lucia làm trưởng nhóm, một người rất quen thuộc ở văn phòng trung ương Thầy Ph. Thế là theo dòng thời cuộc Xoài Rạp được huấn luyện thành chuyên viên giá điện. Lúc trước, công tác về tính giá điện được giao cho chị H., bà mẹ của Đồng lý Văn phòng Bộ Công chánh. Sau này Xoài Rạp mới hiểu điều này là vì nhờ Xoài Rạp lúc còn đi học đã có lớp Kinh tế tổng quát của Thầy NBN, khi thi *oral* thầy hỏi những câu hỏi rất ít về kinh tế mà về kiến thức tổng quát rất nhiều, trong đó có một câu rất liên quan đến thời cuộc: “*Nếu người Hoa kỳ cúp viện trợ gạo – năm đó là năm 1968 Tết Mậu thân Việt cộng tổng công kích – thì các anh với tư cách Bộ*

trưởng Kinh tế phải làm gì?” Câu hỏi này đã báo trước cho tương lai của miền Nam và của CDV.

Học xong về giá điện Xoài Rạp và thân hữu xếp TAK được Thầy Ph kêu lên giao cho công tác trên Bộ Công chánh yêu cầu giảm giá điện. Trong chương trình về giá điện học với nhóm cổ vấn có rất nhiều nhưng với điều kiện của miền Nam lúc bấy giờ làm sao để chọn giá điện nào? Làm việc chung trong nhóm có anh TVH học ở Đại học Minh Đức, anh này lại học về thuế vụ, mới ra trường, nên chính Xoài Rạp phải nghĩ ra và chọn một giải pháp. Xếp TAK có qua Mỹ tham gia chương trình quản trị nên xếp TAK rất thông thạo về hệ thống chương mục tài chánh của CDV, và điều kiện của miền Nam, viện trợ Mỹ và viễn ảnh chánh trị không sáng sủa. Nhớ lại hoàn cảnh gia đình Xoài Rạp, “lương tháng nào xào tháng nấy” nên Xoài Rạp đề nghị với xếp TAK một loại giá điện mới gọi là *block rate*, đơn giản giảm giá cho 30 kwh đầu tiên như chương trình của “*management betterment*.” Chi tiết thay đổi có nhiều hơn nhưng đó là điều căn bản. Xếp TAK tăng 30 kwh lên 100 kwh và trình lên cho Thầy Ph. Thầy chấp thuận và đưa qua cho Trung tâm Điện toán của TH NVS chạy một *sorting list* tính số khách hàng theo *block*, bây giờ công ty điện Edison gọi là *tiers*.

Vận mạng của VNCH chỉ theo chương trình này được vài tháng thì Xoài Rạp – theo yêu cầu của ĐT DVM – theo chân đoàn người leo lên xà lan ở sông Sài gòn, bến *Messageries Maritimes*. Xoài Rạp ngồi cạnh mấy bao cát để bảo vệ phòng khi pháo kích từ các sư đoàn miền Bắc. Đến khuya tàu kéo xà lan qua sông Lòng tảo và khi lên đến ở vịnh Gành rầy Xoài Rạp nhìn trên trời đầy sao như hạ thấp xuống và nhìn về hướng Sài gòn không biết chuyện gì đang xảy ra, chỉ biết có lẽ mỗi ngôi sao là đón một linh hồn chiến sĩ miền Nam trong cuộc chiến...

Sang Mỹ Xoài Rạp đi làm và đi học khi có thì giờ rồi, rồi lo cho hai đứa con sinh ở Mỹ, không ngờ lịch sử là một sự lặp lại. Hơn 20 năm sau, như một con trâu nghĩ mình sắp chết, một con voi mang chứng nan y không thuốc chữa, Xoài Rạp trở lại

dòng sông lịch sử ngôi trong văn phòng lầu 4 của CDV mà TH NQĐ đã tính toán bê tông cốt thép cạnh cừ trung úy NTT biệt phái từ Quân cụ sang học ở Trung tâm Kỹ thuật. Lần này giống như TH LTC, anh NTT phụ trách phòng Kỹ thuật của công trình xây TT điện Phú Mỹ, tập trung 4 nhà máy chu trình tua-bin khí hỗn hợp công suất lên đến 3600 MW, khoảng 30% tổng công suất của Nam và Bắc Việt nam. Nhớ lại truyện tàu Đông châu Liệt quốc, thế giới Á châu, lúc nào cũng thắng tiến con người tạo hóa thay đổi ngày xưa các chứng phong lao cổ lại... là nan y, thì bây giờ lại SIDA, HIV, ... rồi lại cúm gà heo ... gây tang tóc khắp thế giới, Xoài Rạp vậy vùng trong “lưới của mạng chiến lược quốc tế” khó lòng qua khỏi nếu mình mềm yếu. Nỗi lòng biết tỏ cho ai chỉ người trong cuộc khi vướng vào chứng này mà cho đến nay vẫn là chưa có thuốc chữa mới hiểu được tâm trạng này.

Đầu tiên Xoài Rạp bước xuống phi trường Phú Bài vì máy bay ở Bangkok bị hư nên hãng Air France mua một *transfer* về Hà nội và từ đó về Tân sơn nhất. Anh phụ trách cho hãng máy bay đưa tôi về một khách sạn nhỏ ở cạnh sân bay và hỏi tôi một số câu hỏi mà lâu quá tôi đã quên mất. Ngủ lại một đêm, đến sáng khi chờ máy bay về Sài gòn có cô gái đến mời xôi, cô không có xôi bắp miền Nam nên đành ăn xôi dừa và muối mè (miền bắc gọi là vừng). Tôi ra trước sân đi dạo thì có cụ già ngồi phía trước bán vé số dưới rặng phi lao một loại cây lá nhỏ dài như sợi chỉ le the khi có gió, khi trời oi lặng gió thì buồn rĩ im lìm. Hỏi vài câu cụ nói là xổ mỗi ngày 2-3 đài mỗi đài mỗi tỉnh, khi xưa một tuần chỉ có một lần. Giấy in hơi mờ màu lệch lạc... Tôi mượn một chiếc xe đạp đi loanh quanh về hướng bắc chừng 1-2 km có một nhà thờ bỏ hoang có một anh không nhà ở (*homeless*) vào tá túc lúc đó là mùa thu nên trời miền bắc lạnh anh ta che nơi ở bằng giấy hay ván vụn thì Xoài Rạp không rõ. Khi về thì lại thấy một ngôi chùa nhỏ khi vào thì thấy không có ai ở phía trong, không khí lạnh lạnh không thấy có mùi hương hay khói. Về đến Sài gòn tôi có làm chung với anh HVL, trước 75 anh là Trường sở Công trình Dân sự, nay anh làm ở Sở Thiết kế và Khảo sát điện II, sau đổi là Trung tâm Năng lượng. Đây là giống như Khối Đồ án của Nha Trang bị, còn Khối Công tác hoàn toàn tách riêng thành các công ty xây lắp điện riêng. Nhờ biết tiếng Anh nên làm thông dịch hay soạn các hồ sơ thầu trạm biến thế do ngoại quốc cho vay. Năm sau tôi về nhà máy điện Trà nóc ở Cần thơ xem xây 2 tua-bin khí 33 MW chung với một anh trẻ mới ra

trường và 2 bồn dầu do trung tâm thiết kế, vừa bơm nước vào thử thì vách bồn cong như bánh tráng nướng, tôi tình thật không rõ nguyên nhân cứ thúc dục mấy anh thợ của hãng thầu sửa, mà nhà thầu này là thuộc Tổng công ty LILAMA thuộc miền Bắc sửa nhưng vẫn còn cong nên sau đó thì đành chịu. Anh Trường sở Đồ án học ở Bangkok mới về nên có lẽ không kinh nghiệm, nền của Trà nóc là do xán thổi, bồn dầu 2000 mét khối quá nặng mà nền không có cừ nên bị lún và làm cho thành cong. Nhớ hồi xây nhà máy 33 MW chạy dầu ma-zút Nhật xây cái cửa lấy nước làm mát cũng bị tương tự nên tôi cứ đọc truyện của Hồ Biểu Chánh hay *Leon Tolstoi* quyền nào cũng dầy như tự điển chả để ý gì. Tôi có sang Long xuyên chơi nhưng không ai biết làng Hòa Hảo, mà tôi muốn biết quê hương của đức thầy Huỳnh Phú Sổ, nên đành thôi trở lại công trường.

Năm sau tôi gặp anh Tg học chung, anh nói sang làm với Chương trình tua-bin khí Phú Mỹ với anh NVH hồi xưa làm ở Thủ đức. Thế là tôi khẩn gởi từ Công ty Thiết kế điện III (tên mới của Trung tâm năng lượng) sang Hai Bà Trưng ở lầu 4. Vào làm mà lòng bồi hồi cảnh cũ mà người xưa còn quá ít, Trường công trình – gọi là chủ nhiệm – giống như xếp LTC, cũng thấp người, làm được hơn 2 năm ông về hưu giao lại cho anh phó. Phú Mỹ nằm trên đường đi Vũng tàu, theo xa lộ Biên hòa (bây giờ gọi là Hà nội – xa lộ này do Hoa kỳ viện trợ từ năm 60 sao gọi là tên thủ đô Hà nội được?) qua khỏi chiếc cầu cùng tên queo mặt, rồi qua khỏi Long thành chừng 15 km trước khi đến Bà Rịa là đến. Anh NTT dắt tôi xuống giới thiệu với anh Trường công trường anh này khi trước làm ở nhà máy điện Thủ đức, xong rồi sang làng Ngọc hà cấp cho tôi một cái giường có chiều gối chăn màn. Công trường mượn nguyên căn nhà của dân làng rồi kê bàn ghế, giường cho anh em ở, trưa và tối ăn cơm ở nhà dân gần đấy. Mới đầu xây nhà máy Phú Mỹ 2-1 ở ngay cổng vào phía tây còn nhà máy Phú Mỹ 1 thì ở đầu phía đông, ở giữa là nhà máy 2-2 và Phú Mỹ 4. Sau cổng phía tây là một con đường dài chừng một *block* nhà, qua con đường này là nhà máy Phú Mỹ 3; cách đặt tên nhà máy là có dụng ý của nó, giống như cách đặt tên của các con đường khắp miền Nam – cứ thay đổi khi cần thiết theo nhu cầu chính trị và kinh tế... Tổng Công ty Điện lo nhà máy 2-1, 2-2 và Phú Mỹ 1, còn lại theo công thức BOT hay BOA giao cho *Siemens* Phú Mỹ 3 và Pháp số 4... Công trường này cách đường lộ cái đi Bà Rịa 1670 mét, cổng chánh đặt tại Phú Mỹ 1, còn cổng

phía tây như nói ở trên là cạnh Phú mỹ 2-1, hai công này cách nhau trên dưới 1 km. Ở công trường suốt tuần thứ 2 đến thứ 7 (lúc đó còn làm 6 ngày một tuần) thứ năm được về Sài gòn một lần, nếu có xe ca, còn xe hư thì đi nhờ xe của Tư vấn Nhật hay Pháp. Nhật bỏ tiền ra cho vay ODA xây 3 nhà máy: Thủy điện Yaly, Phả Lại II chạy than ở Bắc, và Phú mỹ 1 chạy khí từ Dinh cô Long hải; tất cả 1500 triệu đô la. Pháp và Siemens xây Phú mỹ 4 và 3 theo thể thức BOT/BOA: vốn của nhà đầu tư, xây (*Build*) xong vận hành (*Operate*) bán điện trên lưới sau 20-30 năm lấy vốn + lãi rồi giao (*Transfer*) lại “cho ta” (ngôn từ chính thức). Tôi như người máy rô-bô, làm, ăn rồi ngủ, sau buổi cơm chiều xách áo khoác đi ra lộ cái mua bắp nướng, mía hấp hay rử anh NVH ngồi quán cháo gà với 2 chai bia Sài gòn nhâm nhi. Anh NVH nhỏ người mắt có dị tật bẩm sinh nhìn xéo – người ta gọi là mắt lé – hơn tôi đúng một con giáp không biết bây giờ ra sao có thể biết rõ điều này.

Sau đó anh và tôi đồng ra Bắc lo giấy tờ thầu Phú mỹ 1, sau khi hai tua-bin khí 220 MW của nhà thầu ABB Thụy sĩ cho Phú mỹ 2-1 xây xong. Anh NVH lo phần cơ khí còn tôi theo chân của anh HVL lo phần công trình dân sự. Công trường ngại nhân viên thông đồng với nhà thầu nên muốn hăm một khách sạn ở gần Hồ tây cho anh em xét thầu ở, ngày 3 bữa theo phương cách cấp tiền ăn trả cho nhà hàng còn dư chút đem về. Khi nào cần gọi điện thoại về nhà thì cho an ninh quân quản biết họ sẽ ngồi kể bên để nghe. Sau 80 ngày xét thầu xong, tôi về Sài gòn đợi ngày biết kết quả. Sáu tháng sau theo kết quả xét thầu tôi cùng anh NVH trở ra Hà nội tham gia toán chọn nhà thầu xây Phú mỹ 1. Kết quả như dự đoán *Mitsubishi* của xứ Phù tang có lòng tốt cho vay nhẹ lãi trúng tuyển; anh Pháp *Jet Alsthom* thiếu kinh nghiệm về công trình dân sự của nhà máy điện không hội đủ điều kiện nên rút, còn anh *Marubeni* đã từng xây nhà máy Trà nóc quá nhỏ so với Phú mỹ 1 nên rút luôn. *Mitsubishi* rất có nhiều kinh nghiệm về nhà máy điện ở Phi, Nam dương, Mã lai,... nên rất xứng với công trình này công suất lên đến 1100 MW.

Về phần giám sát thi công thì không có gì đáng nói, Việt nam nền đất yếu mùa mưa sáu tháng ròng rã nên xây dựng rất vất vả. Phần đất Phú mỹ 1 ngay đầu kinh lấy nước đất bùn rất xấu nên xây kinh vào mùa mưa vách bị nghiêng, phải đợi cuối mùa mưa sang mùa khô mới làm được. Anh HVL được mời vào nhóm tư vấn độc lập xét độ nghiêng của kinh

lấy nước, nhà thầu biết rõ nền đất khi gặp mưa nên để tránh làm chậm trễ cuối tháng 11 bớt mưa đã sửa soạn làm đường theo kinh và khoan lỗ rút nước. Trong thời gian này là thời gian gay gắt nhất của tôi vì tôi lo phần *civil works*, nên tôi bị đuổi sức và phải vào bệnh viện, một phần họ dùng tôi nhưng lúc nào cũng để ý, tôi biết vậy nên nhiều lần xin qua công trường đường dây cao thế nhưng không được. Công trường đường dây này do anh Tg làm trưởng, giám sát đã có cơ quan giám sát tư vấn, mình đi nghiệm thu là đi ăn cơm khoản đãi – nói chung là nhậu cho vui – 2-3 lần tôi xin qua không được, lâu lâu tôi qua tư vấn Nhật xin tài liệu cho anh Tg đọc qua thì giờ. Năm sau sức khỏe tôi xuống dốc thấy rõ, công trường xây xong chung cư cho nhân viên, không còn ở chung trong nhà dân nên mỗi chiều tôi theo xe ca về Sài gòn hay nhờ xe tư vấn Nhật. Nhà cô tôi ở cầu Bà Hom, nên buổi chiều về đến nhà là gần 8 giờ tối, sáng sớm đúng 5 giờ là đón xe đò ra Sài gòn, nên trước đó tôi định mua một phần đất ở quê để về hưu nhưng không thành. Tôi thì quá mệt định sang năm lúc đó (2001) đúng tuổi hưu non thì xin nghỉ, may nhờ có đứa em sang chơi, thấy tôi quá khổ nên nói má tôi có quốc tịch bảo lãnh đến nay được trên 6-7 năm, vì làm việc gián đoạn tôi làm tiếp cho đủ lương hưu trí của hãng thì về nghỉ luôn.

Lời kết: Việt nam nằm ngã ba đường quốc tế, đầu ở Bắc thì to, đuôi ở Nam thì bé lại có vịnh Gành rày rất rộng, lại có tám (chín là theo nhà Nguyễn, từ trên không trung nhìn xuống chỉ có tám) cửa sông Mê công thả phù sa chặn vịnh Gành rày bồi thành cánh đồng sông Mê công. Đất này dân tứ xứ đến ở, từ dân bản xứ từ xưa Phù nam, Óc Eo, Miên, *Champa*, Mã lai Á, Ấn độ,... rồi Việt, Tàu đến Phú lang sa (Pháp), Mỹ,... sau 1975 có Nga, *Belarus*, Trung Á,... khi mưa thì đất ngập lầy lội, khi nắng thì oi bức. Mình là con dân Việt nên cũng trôi nổi theo vận nước... khi vui khi buồn lẫn lộn. Xin hết lời và cảm ơn rất nhiều người đã giúp cho tôi khi còn trẻ và một THDL sau này; và dân tộc Mỹ đã cho tôi tá túc...

Merry Chirstmas, Happy New Year năm con cọp Canh Dân 2010 .

Xoài Rạp

Chú thích: vì sự tế nhị của bài viết, xin đổi một số địa danh để tránh chuyện không hay cho người khác, còn phần đồng thì đúng như ở ngoài.